

Anja Podlesek in Katarina Kocbek

RAZVOJ SISTEMA SUPERVIZIRANE PRAKSE PSIHOLOGOV

Načrt razvoja sistema supervizirane prakse

Za razvoj novega kompleksnega sistema, kot je sistem supervizirane prakse, je najprej potreben dober načrt. V načrtu vnaprej premislimo ključne točke projekta¹² in se pripravimo na njegov potek in morebitne zaplete. Pri prijavi projekta SUPER PSIHOLOG na razpis programa Norveškega finančnega mehanizma 2009–2014 smo na osnovi naših potreb, ciljev, predhodnih izkušenj in idej pol leta intenzivno pripravljali Načrt izvedbe projekta (NIP).¹³ Pri načrtovanju smo se oprli na zahteve programa Norveškega finančnega mehanizma 2009–2014 (Norway Grants, 2014). Opredelili smo naslednje točke:

1. Kdo je prijavitelj in glavni nosilec projekta. Nosilec je odgovoren za koordiniranje aktivnosti vseh sodelujočih partnerjev in je glavni motor izvajanja projekta.
2. Kdo so projektni partnerji. Opredelili smo, kdo bo sodeloval pri razvoju sistema, kakšne so dejavnosti partnerjev, njihove reference ter kakšne so njihove kadrovske, tehnične in finančne zmogljivosti, relevantne za izvedbo projekta. Opredelili smo, kakšen je pričakovan prispevek vsakega partnerja, njegova vloga in odgovornost med izvajanjem projekta, kakšne bodo njegove naloge, h katerim rezultatom in učinkom projekta bo prispeval. Okvirna razmejitev nalog in odgovornosti partnerjev olajša izvajanje projekta.

---

12 Ko govorimo o projektu, imamo v mislih konkretni projekt SUPER PSIHOLOG, vendar pod tem pojmom lahko bralec razume razvoj sistema supervizirane prakse tudi širše, izven okvirov z javnimi sredstvi financiranega programa, torej kot projekt nekega strokovnega združenja, organizacije ipd.

13 Pri pripravi vsebine projekta in NIP so sodelovali: Črt Bitenc, Urša Mars Bitenc, Vesna Mlinarič, Anja Podlesek in Vlasta Zabukovec.

3. Kdo bo sestavljal projektno ekipo, kakšna je vloga vsakega člana projektne ekipe, kakšna so (predvidena) potrebna znanja in izkušnje članov projektne ekipe, kakšne bodo njihove okvirne naloge in odgovornosti. Opredelitev potrebnih znanj in izkušenj posameznih partnerjev/oseb pomaga pri iskanju partnerjev/oseb, ki so za izvedbo določene naloge najbolj usposobljeni, hkrati pomaga predvidevati, ali bo določen partner/oseba kos nalogi.
4. Zakaj je projekt potreben. Naredili smo celovito analizo trenutnega stanja in problematike, ki jo je naslavljal projekt, in izzive, ki se jih bo projekt lotil. Npr.: *Zaradi usmerjenosti psihološke dejavnosti v različna področja in delo s praktično vsemi deli populacije je skrb za duševno zdravje smiselno usmerjati v zagotavljanje visoke kakovosti psiholoških storitev. Učinkovit način za zagotavljanje visoko kakovostnih psiholoških storitev je enoletna supervizirana praksa psihologov začetnikov. Zanja potrebujemo usposobljene mentorje.*
5. Cilji projekta. Opredelili smo, kako bo projekt prispeval k reševanju problematike. Cilje smo navezali na cilje različnih uporabnikov in jih umestili tudi v nacionalne in evropske strategije in direktive ter povezali z ustreznimi dokumenti (smernicami, pravilniki). Umestitev projekta v širši okvir nam je olajšalo poudarjanje pomena projekta in utemeljitev ciljev projekta, npr. v pogovorih s pristojnimi oblastmi. Npr.: *V projektu bomo razvili in izvedli celosten program usposabljanja mentorjev supervizirane prakse in usposobili 25 mentorjev supervizirane prakse. Uvedli bomo sistem supervizirane prakse psihologov in preizkusili model izvajanja le-te z rednim občasnim srečevanjem mentorskega para. Vsak mentor bo eno leto mentoriral dva psihologa začetnika. Mentorji se bodo vključili v redno supervizijo, kjer bodo analizirali in reflektirali pridobljene mentorske izkušnje. Usposobili bomo 5 supervizorjev mentorjev. S projektom bomo sledili Resoluciji o nacionalnem programu duševnega zdravja 2011 do 2016, Smernicam EU za politike zaposlovanja, Pravilniku o EuroPsy in Kodeksu poklicne etike psihologov.*
6. Kdo bo imel koristi od projekta. Opredelili smo ciljne skupine: *Ciljna skupina so psihologi, med njimi prvenstveno psihologi začetniki, mentorji supervizirane prakse in supervizorji mentorjev.*
7. Kako bo projekt poskušal doseči zastavljene cilje, tj. kako bo presegel obstoječo prakso, kaj bodo njegove ključne aktivnosti in kakšni bodo ključni rezultati projekta. Opredelili smo različne skupine dejavnosti (t. i. delovne sklope) in določili posamezne dejavnosti. Vsako dejavnost smo zelo natančno opisali. Npr.: *Projekt vključuje naslednje dejavnosti: koordiniranje in upravljanje projekta (delo vodje projekta, upravnega odbora, računovodje, administrativnih sodelavcev partnerjev, nadzornika projekta), informiranje in obveščanje o aktivnostih projekta, usposabljanje mentorjev supervizirane prakse (priprava in izvedba posameznih delavnic), izvedbo supervizirane prakse (vzpostavljanje mentorskih parov, supervizijskih skupin in spletne platforme, izvedbo supervizirane prakse in supervizije mentoriranja) in evalvacijo dejavnosti (evalvacijo usposabljanja, izvedbe*

supervizirane prakse, supervizije mentoriranja, projekta kot celote). Upravni odbor se bo sestel enkrat na pol leta. Za izvedbo sestanka so predvidena sredstva v določeni višini itd.

8. Predvideni učinki projekta. Določili smo, kaj konkretno želimo doseči s projektom. Določili smo kazalce učinkovitosti projekta in ciljne vrednosti kazalnikov. Načrtovane dosežene rezultate smo opredelili za vsako dejavnost posebej in opredelili tudi njihove kazalnike s ciljnimi vrednostmi. Npr.: *Pripravljen kurikulum programa usposabljanja mentorjev, posamezne predstavitve, učne priprave, gradiva. Objavljen kurikulum vsakega dela programa (3) na spletnih straneh projekta. Prisotnost udeležencev na delavnicah (25 mentorjev izkaže najmanj 80-odstotno udeležbo). Oddani dokumenti, zahtevani za izpolnitev obveznosti (vsak mentor odda dve poročili).*
9. Finančna konstrukcija projekta, pri čemer smo natančno predvideli sredstva, potrebna za izvedbo vsake od dejavnosti.
10. Časovni načrt projekta. Za vsako od dejavnosti smo predvideli, od kdaj do kdaj bo potekala.
11. Kakšna bo trajnost projektних rezultatov, kako bo zanjo poskrbljeno s finančnega in institucionalnega vidika. Predvideli smo, kdo bo izvajal razviti sistem in s katerimi sredstvi. Razmislili smo, kakšni bodo dolgoročni vplivi na ciljno skupino in kako bo potekalo nadaljnje sodelovanje partnerjev. Npr.: *Za izvedbo supervizirane prakse bo po zaključku projekta skrbelo Društvo psihologov Slovenije (DPS). Delavnice v okviru modula 3 bodo v prihodnosti v okviru delovanja DPS ponujene psihologom in tudi drugim strokovnjakom na področju duševnega zdravja v obliki programov stalnega strokovnega razvoja, pri čemer bodo udeleženci za udeležbo na delavnicah plačali kotizacijo. Mentorji bodo pri mentoriranju uporabljali v projektu razvite obrazce, dokumente, smernice za izvajanje supervizirane prakse ter spletno platformo za vodenje in spremljanje supervizirane prakse. Supervizorji mentorjev bodo razvite pripomočke in smernice za izvajanje supervizije mentoriranja uporabljali pri superviziji mentoriranja. Mentorji bodo pridobili certifikate za mentoriranje.*
12. Kako bo potekalo informiranje in obveščanje o projektnih dejavnostih (kdo so ciljne skupine komunikacijskih dejavnosti, kakšne strategije komuniciranja bodo uporabljene, kakšne dejavnosti informiranja in obveščanja se bodo izvajale, kako bo ovrednotena učinkovitost teh dejavnosti). Npr.: *Ciljne skupine informiranja in obveščanja so psihologi, psihologi začetniki, študenti psihologije in zaposleni na oddelkih za psihologijo, delodajalci psihologov, širša javnost (potencialni uporabniki psiholoških storitev), pristojne oblasti (ministrstva). Strategije komunikacijske dejavnosti: spletno mesto projekta, obveščanje z letaki, e-novice, predavanja na oddelkih za psihologijo, zajtrk z novinarji, posebne konference o projektu. Vrednotenje ukrepov obveščanja: število razdeljenih letakov, obiskov spletne strani, kontaktov z novinarji, prispevkov na konferencah.*

13. Kakšna so tveganja za izvedbo projekta, ki bi lahko onemogočila izvajanje projektnih dejavnosti in doseganje ciljev in rezultatov projekta (npr. težave s pridobivanjem sredstev, pomanjkanje ustreznih človeških virov). Kljub dobremu načrtu se nikdar ne da povsem točno predvideti, kako bodo stvari potekale. Naletimo lahko na nepredvidene ovire in načrt je treba prilagoditi ali v nekaterih točkah v celoti spremeniti. V načrtu je zato dobro že vnaprej predvideti določena tveganja. Predvideli smo tudi, kako bomo ukrepali, da se tveganju izognemo oz. da tveganje preprečimo ali ga zmanjšamo. Npr.: *Tveganje za usposabljanje mentorjev je intenzivnost programa usposabljanja. Izvajanje programa usposabljanj smo enakomerno razporedili po celotnem obdobju trajanja projekta. Tveganje za izvedbo mentorskih srečanj je pomanjkanje sredstev za potne stroške in plačilo mentorja. Mentorsko srečanje se bo občasno lahko izvajalo prek storitev za konferenčne videoklice.*

Ovire za izvajanje supervizirane prakse

Ko razvijamo sistem supervizirane prakse, se moramo zavedati omejitev, ki jih določa obstoječe stanje. Bistveno omejitev predstavljajo zakonske določbe, ki opredeljujejo, kdo lahko samostojno opravlja psihološko dejavnost v državi. Če ne obstaja zakon ali predpis, da je uspešno zaključena supervizirana praksa predpogoj za samostojno opravljanje psihološke dejavnosti, je praktično nemogoče zagotoviti, da se bodo vsi psihologi začetniki vključili v supervizirano prakso. Umestitev supervizirane prakse v sistem, kjer ni formalne ureditve stroke, je težka, še posebej, če so določena področja psihologije že regulirana in ne čutijo potrebe po spremembi sistema uvajanja začetnika na delo, druga področja pa niso regulirana in tam ne obstaja kultura vključevanja v supervizijo.

Pomembna omejitev izvajanja supervizije je čas, ki ga morata mentor in psiholog začetnik nameniti mentoriranju, tj. mentorskim srečanjem in pripravi nanje. Čas je treba namenjati tudi supervizijskim srečanjem. Če supervizija ni sistemsko urejena in ni zakonsko predpisano, da se mora del delovnega časa nameniti superviziji, gre za dejavnost izven delovnega časa, katere izvajanje pomeni posebno investicijo časa in sredstev vseh, vključenih v sistem supervizirane prakse (mentoriranca, mentorja supervizirane prakse, mentorjevega supervizorja, skrbnika sistema supervizirane prakse, izvajalcev usposabljanj itd.). V takem primeru je ranljiva njihova motiviranost za dolgotrajnejše sodelovanje v sistemu.

Ovire za izvajanje mentorskih srečanj so tudi: nezadostna finančna sredstva, pomanjkanje prostorov za izvedbo supervizijskih srečanj in tudi za usposabljanja mentorjev in supervizorjev, pomanjkanje človeških in drugih virov (npr. usposobljenih mentorjev, supervizorjev z določenega psihološkega področja, kompetentnih izvajalcev usposabljanj, opreme za izvajanje usposabljanj, opreme za kakovostno izvedbo mentorskih srečanj, npr. opreme za snemanje psihologovega dela), časovna podhranjenost udeležениh, neprimerna lociranost mentorja ali mentoriranca.

V zadnjem času je pomembna ovira pri izvajanju supervizirane prakse tudi to, da prihaja do pomanjkanja delovnih mest psihologov na trgu dela in da so zaposlitve pogosto nestabilne. Vse pogostejša je razmeroma hitra menjava delovnega mesta. Psihologi začetniki pogosto kandidirajo za zaposlitve za določen čas ali opravljajo priložnostna dela. Tudi spreminjanje področja dela v prvih letih kariere predstavlja oviro pri izvajanju enoletne vključenosti v supervizijo pri izkušenem kolegu, ki je usposobljen za nudenje mentorstva in supervizije na določenem področju dela.

Pomembna ovira je lahko pomanjkljiva raven pripadnosti stroki. Za sistem supervizirane prakse mora nekdo skrbeti. Pomembno je, da psihologi nimajo zadržkov pred skrbnikom sistema, njegovim upravljanjem s finančnimi viri, načinom delovanja.

Ovira za vzpostavitev sistema supervizirane prakse je lahko tudi nezainteresiranost izobraževalnih institucij, ki ponujajo študijske programe psihologije, če ne ponudijo podpore sistemu, pravočasnega obveščanja študentov, razvijanja njihovega zavedanja o pomenu supervizirane prakse, predpriprave študentov na vstop v študijsko prakso ipd.

Ovire za sprejemanje supervizirane prakse kot dela usposabljanja psihologov so tudi neinformiranost družbe in delovnih organizacij (vodstva, sodelavcev, morebitnega mentorja nepsihologa na pripravništvu) o dejavnosti psihologov, pomenu supervizirane prakse in potrebah psihologov po superviziji, nerazumevanje potreb psihologov po vključenosti v supervizijo ali po usposabljanju za mentoriranje in supervizijo, pomanjkanje zanimanja in podpore za usposabljanje na delovnem mestu, strah delovnih organizacij pred razkrivanjem poslovnih podatkov zunanjim strokovnjakom, občutek nadzorovanja dela organizacije in občutek ogroženosti.

Pomen informiranja in obveščanja o supervizirani praksi

Dobro obveščanje o supervizirani praksi in njenem pomenu je ključno za vzpostavitev sistema supervizirane prakse. Če želimo, da se psihologi začetniki začnejo vključevati v supervizijo, moramo to vključevanje bodisi od njih zahtevati bodisi jih zanj motivirati. Če je opravljanje supervizirane prakse zahtevano, npr. je pogoj za pridobitev licence za opravljanje psihološke dejavnosti, brez katere ni možno opravljati dejavnosti v državi, se bodo vanjo, ne da bi moral skrbnik sistema supervizirane prakse v to vložiti veliko energije, vključili vsi, ki bodo želeli samostojno opravljati psihološko dejavnost. Drugače pa je, če psihološka dejavnost v državi ni regulirana in vključevanje v supervizijo ni zahtevano za začetek opravljanja psihološke dejavnosti, tako kot to trenutno velja na večini področij psihologije v Sloveniji. Vključitev v supervizijo v prvem letu delovanja lahko mladi psihologi doživljajo kot posebno dodatno obremenitev, če supervizija ni sistemsko urejena, še posebej, če z njo nimajo izkušenj, če le-te niso pozitivne, če ji morajo namenjati prosti čas ali zanjo plačevati. Ob omejenih osebnih dohodkih psihologov začetnikov je

strošek vključevanja v supervizijo lahko tako velik, da se posameznik, četudi se zaveda njenega pomena, vanjo ne bo mogel vključiti.

Dokler ni v državi vzpostavljena kultura vključevanja v supervizijo, je posebno pozornost treba namenjati obveščanju psihologov (študentov, začetnikov, mentorjev, drugih psihologov) in njihovih delodajalcev ter uporabnikov psiholoških storitev o pomenu supervizirane prakse. Različni deležniki morajo začutiti potrebo po zagotavljanju in vzdrževanju visoke kakovosti psiholoških storitev ter razumeti pomen vključevanja v supervizijo zanjo. Pripravljeni morajo biti podpreti supervizirano prakso psihologa začetnika, delovanje mentorskega para, supervizijskih skupin itd. Pozitivni vidiki vključevanja v supervizijo morajo odtehtati morebitne negativne plati, kot so finančna sredstva, čas in energija, ki jih je treba nameniti superviziji.

Kako lahko promoviramo supervizirano prakso? Z udeleženci projekta SUPER PSIHOLOG smo na zaključnem srečanju razmišljali o tem, kako vzpostaviti trajnostni sistem supervizirane prakse v Sloveniji, med drugim pa tudi, kako promovirati supervizirano prakso med (bodočimi) psihologi in njihovimi delodajalci. Predstavljamo ugotovitve teh razmišljanj, ki nakazujejo, kaj bi bilo pri promociji vredno poudariti.

Sistem supervizirane prakse omogoča (višjo) kakovost psiholoških storitev – zagotavljanje te kakovosti in njeno ohranjanje – ter večjo zaščito uporabnikov teh storitev. Supervizirana praksa predstavlja sistematičen način usposabljanja psihologov. Vpliva na strokovni razvoj psihologa, saj mu omogoča izgradnjo potrebnih kompetenc. Psihologu začetniku omogoča lažji prehod iz izobraževanja na delovno mesto. Mentoriranec z njo dobi možnost pravilne uporabe svojega znanja s pomočjo povratne informacije, ki jo pridobi od izkušenih kolegov. Pomaga mu pri razreševanju etičnih dilem. Z njo udejanja in še naprej razvija zavedanje potrebe po nadaljnjem strokovnem razvoju. Z njo tudi gradi svojo prvo mrežo kolegov. Svojo prakso lahko oblikuje v kontaktu s kolegi iz stroke, tudi če ne dela v timu psihologov in je v delovni organizaciji edini psiholog. V tem smislu supervizirana praksa podpira sodelovanje in povezovanje psihologov. Supervizirana praksa pomeni tudi podporo pri prehajanju med različnimi psihološkimi področji. Pri psihologih pripomore k večjemu občutku kompetentnosti, višji motivaciji za delo (občutek večje kompetentnosti namreč vodi v večjo gotovost in večji občutek varnosti) in tudi k utrjevanju poklicne identitete.

Vključevanje v supervizijo med supervizirano prakso ni koristno le za mentorirance, temveč tudi za mentorje. Skozi njo psihologi ostajajo v stiku s strokovnim znanjem, to znanje obnavljajo in utrjujejo, prek nje pa so v stiku tudi z novostmi na področju. Začetniki svoje znanje prenašajo v prakso, mentorji pa od njih pridobivajo nova znanja, ob njih znanja posodablajo in nadgrajujejo. S tem pridobivajo tudi ustanove, kjer so mentorji zaposleni.

Sistem supervizirane prakse pomeni ponudbo kakovostnih izobraževanj za začetnike, mentorje in supervizorje. Postavlja izobraževalne standarde za psihologe po zaključku študija. Predstavlja možnost vseživljenjskega učenja, saj sprva lahko pomeni pridobivanje novih informacij od izkušenih kolegov, kasneje pa omogoča nadaljnji poklicni razvoj iz vloge začetnika v vlogo mentorja ter nato supervizorja. Z usposabljanjem psihologa ustanove pridobijo možnost ponujanja kakovostnega mentoriranja in optimalnejši razvoj novih kadrov.

Sistem supervizirane prakse omogoča mreženje in povezovanje različnih področij znotraj psihologije. Predstavlja način samoregulacije stroke in s tem podpira uveljavljanje in večjo prepoznavnost psihološke stroke v Sloveniji.

O pomenu supervizirane prakse in načinu njenega izvajanja je treba informirati različne strani: zaposlene na oddelkih za psihologijo, študente psihologije, psihologe začetnike, tiste, ki že samostojno opravljajo psihološko dejavnost, delodajalce psihologov, pristojne oblasti in širšo javnost. Uporabniki psiholoških storitev in širša javnost, predvsem pa delodajalci, morajo razumeti razlike med psihologom začetnikom in izkušenim psihologom, tj. razlike v njuni kompetentnosti in odgovornostih. Razumeti morajo, da lahko supervizija doprinese h kakovosti psiholoških storitev, saj bodo le tako podprli vključevanje mladega psihologa vanjo, mentorje pa pri njihovem usposabljanju in nudenju pomoči mladim kolegom.

V projektu SUPER PSIHOLOG smo posebno pozornost namenili informiranju strokovne javnosti na eni strani in širše javnosti na drugi strani, in sicer tako o certifikatu *EuroPsy* kot tudi o koristnosti supervizirane prakse psihologov v slovenskem prostoru. Izdelali smo celostno grafično podobo projekta. Za prepoznavnost vsebine projekta je poskrbel tudi akronim projekta, SUPER PSIHOLOG, s katerim je strokovna javnost začela povezovati sistem supervizirane prakse. Osrednja strategija komuniciranja je bilo spletišče, namenjeno projektu, ki je osnova spletišču, ki bo v prihodnje podpiralo sistem supervizirane prakse. Povezave do spletišča smo umestili na spletni strani projektnih partnerjev in na slovensko spletno stran o *EuroPsyju*. Vsebine na spletišču so bile na voljo v slovenskem jeziku, ključne informacije in izsledki pa tudi v angleškem jeziku.

Projekt in pomen supervizirane prakse smo v predavanjih predstavljali študentom psihologije in zaposlenim na oddelkih za psihologijo, ki naj bi v prihodnosti spodbujali študente k supervizirani praksi. Delili smo letake o certifikatu *EuroPsy* in o projektu. Supervizirano prakso in projekt smo predstavljali pristojnim oblastem na sestankih, z letaki o *EuroPsyju* in projektu, dopisi, telefonskimi in osebnimi razgovori. Strokovno in širšo javnost smo o projektnih aktivnostih in rezultatih informirali z elektronskimi novičkami, preko Facebookove strani Društva psihologov Slovenije, s predstavitvami na domačih strokovnih in znanstvenih srečanjih ter konferencah.

Izvedli smo tri javne dogodke: (i) zajtrk z novinarji, kjer smo predstavili cilje projekta in širšo javnost obvestili o izvajanju projekta ter potrebi po regulaciji psihološke stroke, (ii) vmesno konferenco o projektu, kjer smo strokovni javnosti predstavili projektne aktivnosti in razpravljali o stanju na področju pripravnosti in mentoriranja psihologov v Sloveniji, ter (iii) zaključno konferenco projekta, kjer smo predstavili projektne rezultate in smernice za nadaljnje izvajanje supervizirane prakse v Sloveniji.

Na koncu projekta smo pripravili smernice za izvedbo supervizirane prakse psihologov v Sloveniji. Oblikovali smo tudi informativno knjižico o supervizirani praksi, namenjeno psihologom, ter informativno knjižico za delodajalce.

Skrbnik sistema supervizirane prakse

Naloge skrbnika sistema supervizirane prakse so: širiti mrežo mentorjev supervizirane prakse, skrbeti za usposabljanje mentorjev in njihovo supervizijo, povezovati mentorje supervizirane prakse in psihologe začetnike, torej vzpostavljati mentorske pare, skrbeti za sporazume o mentoriranju, spremljati izvajanje supervizirane prakse, pomagati in svetovati mentorskim parom pri reševanju morebitnih zapletov pri izvajanju supervizirane prakse, ukrepati ob njenem neustreznem izvajanju, vzdrževati in razvijati spletno platformo, kjer so dostopne vse informacije o supervizirani praksi, ter skladno z rezultati evalvacij posodabljati razvite obrazce za supervizirano prakso in postopke izvajanja, spremljanja in evalviranja supervizirane prakse.

Pri načrtovanju projekta smo predvideli, da bo v projektu in po njegovem zaključku za sistem supervizirane prakse skrbelo Društvo psihologov Slovenije (DPS). DPS ni edino združenje psihologov v Sloveniji. Zbornica kliničnih psihologov Slovenije je društvo, v katerega se vključujejo klinični psihologi. Določitev DPS za skrbnika sistema supervizirane prakse je bila logična posledica več dejstev. DPS je članica Evropske zveze psiholoških združenj (EFPA). Daje administrativno in računovodsko podporo Nacionalnemu odboru za podeljevanje certifikata *EuroPsy*. Zavzema se za vzpostavitev standardov *EuroPsy* v Sloveniji. V preteklosti je bilo angažirano pri vzpostavljanju pogojev za pričetek podeljevanja certifikata. Oblikovalo je tudi osnutek *Zakona o psihološki dejavnosti*, ki predvideva, da je enoletna supervizirana praksa pogoj za pridobitev osnovne licence za opravljanje psihološke dejavnosti v Sloveniji. DPS ima funkcijo povezovanja vseh psihologov v Sloveniji in združuje psihologe, ki delujejo na različnih področjih psihologije. Skrbi za stalni strokovni razvoj psihologov. Skrbništvo nad sistemom supervizirane prakse se tako logično vpenja v siceršnje naloge in pristojnosti DPS.

DPS ima vire za finančno in administrativno podporo sistemu supervizirane prakse, vendar so ti omejeni. Iskanje trajnostnih rešitev za te vidike sistema supervizirane prakse je bila ena ključnih nalog projekta SUPER PSIHOLOG.

Ključna naloga projekta je bila tudi zagotoviti osnovne pogoje za začetek supervizirane prakse, njeno izvajanje, spremljanje in ukrepe po njenem zaključku (tj. pripraviti

vse potrebno, da bo skrbnik sistema supervizirane prakse po zaključku projekta lahko začel s takojšnjim izvajanjem sistema). V projektu smo v te namene razvili različne načine formaliziranja supervizirane prakse in podpore njenemu izvajanju. Nastali so izdelki in storitve, ki jih bomo podrobneje predstavili v nadaljevanju:

- Sporazum o mentoriranju supervizirane prakse.
- Številni pripomočki za izvajanje, spremljanje in evalvacijo supervizirane prakse, tako za mentorje kot za mentorirance. Ti pripomočki pomagajo mentorskemu paru v vseh korakih mentorskega procesa.
- Spletna platforma. Njen namen je bil na enem mestu zbrati vse informacije o projektu SUPER PSIHOLOG in supervizirani praksi, vsa gradiva z usposabljanja mentorjev supervizirane prakse in pripomočke za mentoriranje supervizirane prakse. Njen namen je bil tudi mentorskemu paru omogočiti (in olajšati) dokumentiranje in spremljanje supervizirane prakse ter mentorskega procesa, pa tudi omogočiti komunikacijo med mentorirancem in mentorjem izven mentorskih srečanj, komunikacijo med mentorskim parom in skrbnikom sistema supervizirane prakse ter komunikacijo med različnimi mentorskimi pari.

Oblikovanje mentorskih parov

Prijave mentorjev in mentorirancev smo v projektu zbirali preko ločenih javnih razpisov in pozivov k sodelovanju.

V javnem razpisu za 25 mentorjev supervizirane prakse smo k sodelovanju povabili psihologe z vsaj tremi leti delovnih izkušenj s samostojnim opravljanjem psihološke dejavnosti na kateremkoli področju psihologije. Prednost pri izboru so imeli kandidati, ki so imeli certifikat *EuroPsy* in izkušnje z mentoriranjem študentov na praksi.

V razpisu smo navedli, da bo nujna prisotnost in aktivno sodelovanje na treh modulih usposabljanja za mentorje supervizirane prakse v skupnem obsegu 160 šolskih ur in na šestih sestankih supervizijskih skupin, tj. predvidoma enkrat na dva meseca. Prijavljeni so morali imeti možnost sprejeti enega študenta psihologije na enomesečno prakso v organizacijo. Morali so biti pripravljene sprejeti vodenje enoletne supervizirane prakse dveh psihologov začetnikov s področja njihovega strokovnega delovanja, v obsegu štirih ur mesečno za posameznega začetnika. Od prijavljenih smo pričakovali tudi tvorno sodelovanje pri evalvaciji programov usposabljanja za mentorje supervizirane prakse (podajanje idej in predlogov za izboljšave) in pri razvoju trajnostnega sistema supervizirane prakse psihologov.

Prijavi na razpis so kandidati dodali življenjepis, dokazila o delovnih izkušnjah in izkušnjah z mentoriranjem ter motivacijsko pismo. Priložili so pismo o nameri, v katerem se je odgovorna oseba organizacije, v kateri so bili zaposleni, strinjala, da bo organizacija za namene njegovega usposabljanja za mentorja supervizirane prakse sprejela študenta psihologije na enomesečno študijsko prakso.

Na javni razpis za mentorje se je odzvalo zadostno število mentorjev, s katerimi smo po postopku selekcije sklenili pogodbe o 10-odstotni 13-mesečni zaposlitvi v času trajanja projekta. Mentorji so tako za izvajanje delovnih nalog v okviru projekta dobili nizko plačilo. Povrnjeni so jim bili tudi morebitni potni stroški za udeležbo na mentorskih in supervizijskih srečanjih.

V javnem pozivu smo k sodelovanju povabili 25 študentov zaključnega semestra ali absolventov druge stopnje študija psihologije, ki jih je zanimalo opravljanje enomesečne študijske prakse pod mentorstvom mentorja supervizirane prakse. V pozivu smo zapisali, da bodo obveznosti študentov poleg siceršnjega dokumentiranja študijske prakse še udeležba na dveh usposabljanjih mentorjev ter izvajanje aktivnosti, pomembnih za mentorjevo usposabljanje (npr. sodelovanje v pogajanjih, pri definiranju kompetenc, sprotni refleksiji), priprava samoocene kompetenc, podajanje povratne informacije mentorju o njegovem vodenju študijske prakse in kompetencah mentoriranja, evalviranje študijske prakse z mentorjem. Da bi študente motivirali k prijavi, smo v pozivu zapisali, da je prednost opravljanja študijske prakse pod mentorstvom psihologa, ki se usposablja za mentorja supervizirane prakse, v večji sistematičnosti razvoja kompetenc na študijski praksi, in da so dosedanje izkušnje z vključevanjem v tako obliko študijske prakse zelo pozitivne. K sodelovanju smo študente pozivali tudi ob predstavitvah projekta na različnih psiholoških oddelkih.

Na javni poziv se je odzvalo zadostno število študentov 1. in 2. stopnje študija psihologije in biopsihologije. Ker nekateri študijski programi psihologije zahtevajo opravljanje študijske prakse že na sredini, ne šele proti koncu študija, smo se odločili, da v projekt vključimo tudi študente iz nižjih letnikov, ne le zaključnega.

Študentje so ob prijavi navedli, na katerem področju psihologije želijo opravljati študijsko prakso, prav tako pa so navedli tudi območje Slovenije, kjer lahko opravljajo prakso. Pogosto namreč za vsakodnevno obiskovanje ustanove, kjer je zaposlen mentor, študentom predstavlja oviro prevelika oddaljenost lokacije ustanove od kraja njegovega začasnega bivanja. Na podlagi prijav in razpoložljivih mentorjev je koordinatorica projekta sestavila predlog mentorskih parov, ki jih je predstavila študentom na skupnem sestanku. Pare smo oblikovali na podlagi ujemanja področja dela mentorjev z željami študentov. Zaradi večjega interesa za nekatera področja (predvsem klinično psihologijo) in pomanjkanja mentorjev na tem področju je nekaj prijavljenih študentov, ki niso želeli opravljati študijske prakse na drugem področju, odstopilo od prijave, hkrati pa so nekateri mentorji ostali brez študentov, predvsem zaradi večje krajevne oddaljenosti ustanove, kjer so zaposleni in kjer lahko študentom nudijo enomesečno študijsko prakso. Prostim mentorjem smo študente za študijsko prakso našli v času trajanja projekta z dodatnimi pozivi študentom, nekaj mentorjev pa se je samih dogovorilo s študenti.

V javnem pozivu za psihologe začetnike smo k sodelovanju povabili 50 mladih psihologov. Izpostavili smo, da je prednost opravljanja psihološke dejavnosti pod

mentorstvom usposobljenega mentorja učinkovitejši in manj stresen vstop v opravljanje poklica psihologa, da se kompetence mladega psihologa razvijajo bolj sistematično, podpora izkušenejšega psihologa pa krepi tudi pozitivno naravnost do stroke in podpira duševno zdravje mentoriranca (npr. nižja verjetnost izgorelosti). Posebej smo poudarili, da bodo psihologi začetniki, ki bodo na koncu supervizirane prakse prejeli pozitivno oceno kompetenc s strani mentorja supervizirane prakse, lahko to uveljavljali pri pridobivanju certifikata *EuroPsy*. Osnovni pogoji za vključitev v projekt v vlogi mentoriranca oz. psihologa začetnika na supervizirani praksi so bili naslednji: (i) univerzitetna diploma iz psihologije (zaključen stari dodiplomski 4-letni študijski program psihologije ali zaključena druga bolonjska stopnja psihologije); (ii) sklenjeno delovno razmerje (po možnosti s polnim delovnim časom) za opravljanje psihološke dejavnosti na kateremkoli področju psihologije ali kakršnakoli drugačna možnost dovolj rednega izvajanja psihološke dejavnosti (npr. honorarno delo, za katerega se ve, da bo lahko trajalo ves čas projekta; možnost volonterskega pripravništva; redna vključenost v prostovoljske dejavnosti, pri katerih posameznik opravlja delo psihologa, in podobno). Pri prijavi je bilo treba natančno opisati možnosti opravljanja psihološke dejavnosti; (iii) 0 do 3 leta delovnih izkušenj na področju opravljanja psihološke dejavnosti.

V pozivu smo zapisali, da bodo obveznosti psihologov začetnikov v projektu naslednje: (i) vestno izvajanje enoletne supervizirane prakse v svojem primarnem delovnem okolju in v skladu z dogovori z mentorjem, (ii) redno sodelovanje v superviziji, ki jo izvaja mentor supervizirane prakse, v obsegu štirih ur mesečno (dveh ur na vsaka dva tedna, po dogovoru z mentorjem), (iii) pomoč mentorju pri izpolnjevanju njegovih obveznosti v okviru njegovega usposabljanja za mentorja supervizirane prakse (npr. reflektiranje mentorskega odnosa, podajanje povratne informacije o mentoriranju, dokumentiranje supervizirane prakse). Kandidati so prijavi dodali življenjepis z navedbo dotedanjih delovnih izkušenj in trenutne delovne organizacije oz. organizacije, kjer izvajajo psihološko dejavnost (z opisom delovnega mesta/dejavnosti, ki jo opravljajo). Dodali so tudi motivacijsko pismo.

Na ta javni poziv se je žal prijavilo manj začetnikov od prvotno načrtovanih. Čeprav smo nameravali s pozivanjem k udeležbi v projektu zaključiti dva meseca po začetku projekta, smo morali obdobje pozivanja podaljšati in je poziv ostal odprt ves čas trajanja projekta.

Po zaključku prvega kroga javnega pozivanja (po tem, ko je bil poziv odprt dva meseca) smo na podlagi trenutnih prijav povezali mentorje s psihologi začetniki tako, da smo poskušali najti čim večje ujemanje področja dela in delovnih nalog mentorja in začetnika na podlagi njunih življenjepisov in motivacijskih pisem. Če to ni bilo mogoče, smo stopili v stik z začetnikom in mu poskušali poiskati mentorja s sorodnega področja. Če ni bilo mogoče zagotoviti ujemanja, smo obvestili začetnika in ga uvrstili na t. i. čakalno listo ter ga nato obvestili o možnosti vključitve v projekt, če se je pri katerem od ustreznih mentorjev sprostil mesto. Začetnike, ki so se k sodelovanju

prijavljali kasneje med projektom, smo prav tako poskusili čim bolj povezati z mentorji, ki so imeli še kakšno prosto mesto ali so bili pripravljeni v mentorski odnos sprejeti več kot dva začetnika, oz. smo jih uvrstili na čakalno listo.

V projektu se je želelo v mentorske odnose vključiti tudi več začetnikov, ki so psihološko dejavnost opravljali le občasno ali jim je nekaj časa po prijavi v projekt prenehala zaposlitev. S takimi začetniki smo morali žal prekiniti sodelovanje, saj v mentorskem odnosu niso mogli obravnavati aktualnih primerov. Pri nekaj mentorskih parih je prišlo do težav po tem, ko je začetnik zamenjal področje psihološke dejavnosti. Če je bil par v mentorskem procesu že daleč (denimo v drugi polovici enoletne supervizirane prakse), je kljub temu nadaljeval z mentorskim odnosom, čeprav bi bilo lahko to zaradi neuskkljenosti njunega področja dela manj ustrezno. Nekaj mentorjem smo zaradi pomanjkanja psihologov začetnikov, ki bi izpolnjevali pogoje za vključitev v enoletno supervizirano prakso, namesto vodenja te omogočili vodenje podaljšane, dve- do trimesečne študijske prakse z absolventi magistrskega študija psihologije, da so lahko pridobili vsaj nekaj izkušenj z daljšim vodenjem mladega psihologa pri delu in v praksi uporabili znanja o mentoriranju in superviziji, ki so jih pridobili med usposabljanjem.

Sporazum o mentoriranju supervizirane prakse

Sklenitev sporazuma ali pogodbe je ključna za mentorski in supervizijski odnos (Duckert in Kyte, 2015b; Falender in Shafranske, 2004). Sklepanje sporazuma je pomemben del procesa supervizije ali mentoriranja, ker postavlja okvir dela mentorskemu ali supervizijskemu paru, določa njune dolžnosti in pravice, opredeljuje cilje in kontekst njunega dela. Mentorski sporazum, ki so ga v času projekta uporabljali mentorski pari (mentor in psiholog začetnik), smo razvili v sodelovanju s projektnimi partnerji. Pri delu smo se oprli predvsem na sporazum, ki ga uporabljajo norveški kolegi pri izvajanju supervizije specializantov klinične psihologije.

Sporazum smo prevedli in ga skupaj s slovenskimi projektnimi partnerji prilagodili in dopolnili. Odločili smo se za delitev sporazuma na dva dela – splošni in specifični. V splošnem delu, ki je za vse mentorske pare enak, so opredeljeni: namen supervizirane prakse, cilji in namen mentoriranja, dolžnosti mentorja in mentoriranca. Opredeljena so tudi splošna pravila izvajanja supervizirane prakse (sledenje zakonom in etičnim načelom, dvojni odnos, evalvacija dela, določitve glede sodelovanja s skrbnikom sporazuma). Specifični del sporazuma se deli na več sklopov, ki jih mentor in mentoriranec izpolnita skupaj in se med mentorskimi pari razlikuje. Mentorski par v specifičnem delu sporazuma določi pričakovanja mentorja in mentoriranca do mentoriranja, kontekst in vsebino mentoriranja (kako in kdaj bo potekalo postavljanje ciljev, spremljanje razvoja kompetenc, spremljanje razvoja mentorskega odnosa, dokumentiranje supervizirane prakse, načrtovanje dela po končani supervizirani praksi ipd.), prinašanje dokumentacije in materialov na mentorska srečanja, formalno ureditev mentorstva (pogostost in

trajanje mentorstva, pravila za odpoved ali spremembo srečanja, druga pravila, kako bo potekala evalvacija mentoriranja), preprečevanje ovir, do katerih lahko pride med procesom mentoriranja, in način evalvacije in prilagajanja sporazuma.

Mentorski pari so sporazum sklenili in izpolnili obrazec v prvem mesecu sodelovanja. Mentor in mentoriranec sta natisnila splošni del sporazuma v treh enakih izvodih, ga podpisala in s tem jamčila, da se z njim strinjata. Po en izvod je vsak od njiju shranil, en izvod pa sta poslala DPS-ju, ki je bil skrbnik sporazumov. Specifični del sporazuma sta izpolnila v dveh enakih izvodih, ga podpisala in hranila pri sebi do konca supervizirane prakse ter še šest mesecev po zaključku mentoriranja. Med supervizirano prakso sta ga v dogovorjenem času pregledala in po potrebi v medsebojnem dogovoru revidirala.

Razviti obrazec za sporazum o mentoriranju so uporabljali vsi mentorski pari (mentor in psiholog začetnik, ter mentor in študent na podaljšani študijski praksi). Uskladitev specifičnega dela sporazuma je pri večini mentorskih parov trajala približno en mesec (do tretjega srečanja), nato so podpisan splošni del poslali skrbniku sporazuma. V primeru predhodne prekinitve sporazuma (zaradi porodniškega dopusta, daljše bolniške odsotnosti) je mentorski par skrbniku sporazuma poslal pisno obrazložitev.

Pripomočki za spremljanje razvoja mentorskega odnosa

Mentorjem in mentorirancem so bili ob pripravi na izvajanje supervizirane prakse in med njenim izvajanjem na voljo različni pripomočki, ki smo jih priredili v okviru projekta. Pripomočki, namenjeni pripravi na izvajanje, so vključevali kontrolno listo za preverjanje pripravljenosti za vstop v mentorski odnos in vprašanja za pogovor mentorja in mentoriranca o njuni dosedanji osebni poti in izkušnjah, ki jih imata. Pripravili smo tudi pripomočke za načrtovanje supervizirane prakse in za izvedbo pogajanj o mentoriranju, ki so oba vključena vodili skozi področja, o katerih morata razmisliti pred začetkom supervizirane prakse. V mentorskem procesu pa sta si lahko pomagala s pripomočki za omogočanje razvoja, s katerimi sta preverjala, če razvoj mentoriranja poteka v začrtani smeri, lestvico za ocenjevanje mentorskega srečanja, ki smo jo razvili v sodelovanju z norveškimi projektnimi partnerjem, pripomočki za refleksijo in evalvacijo poteka supervizirane prakse in razvoja mentorskega odnosa ter za zaključevanje odnosa. Večina pripomočkov je imela vzporedni različici, eno za mentoriranca in drugo za mentorja, tako da sta si lahko z njimi sočasno pomagala pri obravnavi istega koraka mentorskega procesa. Mentorske pare smo med projektom spodbujali, da pripomočke uporabljajo skupaj (npr. skupaj izvedejo oceno mentorskega srečanja in o oceni razpravljajo, skupaj opravijo refleksijo in evalvacijo supervizirane prakse). Če oba, mentor in mentoriranec, odgovarjata na vprašanja, delita svoje vtise in občutke, lahko bolj poglobljeno reflektirata posamezno fazo mentorskega procesa. Skupna evalvacija supervizirane prakse pomeni tudi primeren zaključek procesa, v katerega sta bila vključena.

Uporabljeni pripomočki in njihovi osnovni opisi so zapisani v tabeli 8.

Tabela 8. Pripomočki za izvajanje supervizirane prakse

Pripomočki za mentorje	Pripomočki za mentorirance	Opis
Osebnostna pot	Osebnostna pot	Pripomoček za pripravo na mentoriranje. Različica za mentorje vključuje pregled mentorskega razvoja in izkušenj mentorja z mentoriranjem. Mentorjem pomaga ozavestiti dogodke, ki so vplivali na razvoj njihovega mentoriranja. Različica za mentorirance vključuje pregled strokovnega razvoja in izkušenj mentorirance, subjektivno oceno kompetentnosti in opredelitev izzivov na strokovni poti.
	Začetni pogovor z mentorjem	Pripomoček za pripravo na mentoriranje z namigi, ki lahko pomagajo izpeljati prvi pogovor z mentorjem. Vključuje seznam aktivnosti in vprašanj za spoznavanje in opredelitev potreb, ciljev mentoriranja, osebnih prepičanj o mentorskem odnosu, učnih stilov.
Vprašanja za načrtovanje prakse	Vprašanja za načrtovanje prakse	Pripomoček za pogajanja. Vključuje seznam vprašanj, ki nam pomagajo načrtovati različne vidike mentorskega procesa in o katerih je dobro razmisliti, preden začnemo s supervizirano prakso. To so vprašanja o pričakovanih o supervizirani praksi, nalogah psihologa v delovni organizaciji, formalni ureditvi prakse, časovnem načrtu in organizaciji prakse in mentoriranja, mentorskem odnosu, ciljnih supervizirane prakse, načinu dokumentiranja, evalvaciji prakse, komunikaciji z drugimi. Vprašanja lahko pomagajo voditi razmislek pri pripravi mentorskega sporazuma.
Priprava na mentoriranje – kontrolna lista		Pripomoček za fazo priprave in pogajanj. Mentor s pripomočkom preveri, ali so pri njem in mentorirancu prisotna jasna pričakovanja, motiviranost, izpolnjeni osnovni pogoji za mentoriranje. Preveri, ali je pripravljen za vstop v mentorski odnos.
Sporazum o mentoriranju supervizirane prakse	Sporazum o mentoriranju supervizirane prakse	Pripomoček za zaključek faze pogajanj. Formalni dokument, ki je podlaga s strani skrbnika sistema supervizirane prakse priznane mu izvajanju supervizirane prakse in ga skleneta mentor in mentoriranec ob začetku mentorskega odnosa ter ga kasneje po potrebi posodabljata. Vključuje splošni in specifični del.
Pogajanja – kontrolna lista	Pogajanja – kontrolna lista	Pripomoček za zaključek faze pogajanj, za preverjanje, ali je pogajanje pokrilo vse pomembne vidike mentoriranja. Vključuje seznam kriterijev uspešno izvedenih pogajanj in vprašanj za preverjanje izpolnjevanja teh kriterijev.

Lestvica za ocenjevanje mentorskega srečanja	Pripomoček za oceno posameznega mentorskega srečanja. Mentoriranec ga lahko uporabi po vsakem srečanju oziroma občasno. Z njim lahko spremljamo uspešnost posameznega srečanja glede na odnos med mentorjem in mentorirancem, cilje in tematiko srečanja, pristop in metode ter splošni vtis. Ob večkratni uporabi pripomočka lahko spremljamo razvoj mentorskega odnosa in mentorjevih kompetenc mentoriranja.
Omogočanje razvoja – kontrolna lista	Pripomoček za preverjanje ustreznosti poteka supervizirane prakse. Vključuje seznam kriterijev za preverjanje uspešnosti mentorjevega omogočanja razvoja mentoriranja. Uporaben je ob zaključku faze razvoja.
Mentorjeva ocena kompetenc mentoriranja	Pripomoček za dokumentiranje mentoriranečevih kompetenc in stopnje njihove razvitosti. Namenjen je oceni mentoriranečevih kompetenc po krajšem obdobju supervizirane prakse (npr. po študijski praksi). Mentor navede kompetence, ki jih je mentoriranec razvijal, opiše njihovo izražanje, jih oceni na 4-stopenjski lestvici (glej tabelo 3) s petimi dodatnimi podstopnjami in predlaga, kaj bi moral mentoriranec še storiti za njihov razvoj. Pripomoček lahko uporabimo tudi v fazi načrtovanja razvoja kompetenc mentoriranja.
<i>EuroPsyjev</i> obrazec C – Ocena kompetenc	Formalni obrazec, ki ga mora mentoriranec oddati po zaključku supervizirane prakse, če želi pridobiti certifikat <i>EuroPsy</i> . Objavljen je na spletni strani www.europsy.si . Pripomoček za temeljito oceno kompetenc mentoriranja. Vključuje prostor za opis izražanja vsake od 20 primarnih kompetenc in 9 usposobitvenih kompetenc, opredeljenih v kompetenčnem modelu <i>EuroPsy</i> . Ocenevallec oceni razvitost posamezne kompetence na 4-stopenjski lestvici (glej tabelo 3). Obrazec z opisom načina izražanja posamezne kompetence načeloma izpolni mentoriranec, ki se lahko tudi samooceni, mentor pa preveri in s podpisom potrdi ustreznost ocene, ali pa mentor sam oceni raven razvitosti kompetenc mentoriranja. Pripomoček je uporaben ob zaključku supervizirane prakse, lahko tudi za vmesno evalvacijo in spremljanje razvoja kompetenc mentoriranja.
<i>EuroPsyjev</i> obrazec B – Ocena supervizirane prakse	Formalni obrazec, ki ga mora mentoriranec oddati po zaključku supervizirane prakse, če želi pridobiti certifikat <i>EuroPsy</i> . Objavljen je na spletni strani www.europsy.si . Obrazec vključuje mentorjevo opredelitev, za katero področje psihološke dejavnosti mentoriranec izkazuje razvitih sedem skupin kompetenc in ali izpolnjuje kriterije za samostojno opravljanje psihološke dejavnosti. Mentor obrazec izpolni in podpiše ob zaključku supervizirane prakse. Priloga k temu obrazcu je <i>EuroPsyjev</i> obrazec C, kjer so podrobneje specificirane ocene posameznih kompetenc.

Pripomočki za mentorje	Pripomočki za mentorirance	Opis
Kompetence mentorja	Kompetence mentorja	Pripomoček za mentorjevo samoceno mentorskih kompetenc. Mentorjem pomaga ozaveš- titi njihove kompetence mentoriranja ter raven njihove razvitosti. Vključuje seznam različnih kompetenc (lastnosti, odlik) mentorja, razdeljenih na področja splošnih kompetenc, vodenja supervizirane prakse, mentorskega odnosa. Pripomoček ima dve različici. Krajša vsebuje 6-stopenjsko ocenjevalno lestvico (1 – zelo slabo razvito oz. ni značilno za mentorja, 6 – zelo dobro razvito oz. je povsem značilno za mentorja), daljša pa poleg tega vsebuje še prostor za kvalitativne opise mentorjevega razumevanja posamezne kompetence. Različica za mento- rirance je enaka krajši različici pripomočka za mentorje, le da je ocenjevalni lestvici dodana še kategorija »ne morem odgovoriti«. Pripomoček je uporaben ob zaključku mentorskega odnosa, lahko tudi za vmesno evalvacijo in za spremljanje razvoja mentorskih kompetenc.
Ocena mentorja		Pripomoček za mentorirančevo oceno mentorjevih kompetenc mentoriranja. Vključuje seznam različnih kompetenc (lastnosti, odlik) mentorja. Mentoriranec mentorja oceni na 6-stopenjski ocenjevalni lestvici (1 – zelo slabo razvito oz. ni značilno za mentorja, 6 – zelo dobro razvito oz. je povsem značilno za mentorja). Pripomoček je uporaben ob zaključku mentorskega odnosa, lahko tudi za vmesno evalvacijo in za spremljanje razvoja mentorskih kompetenc.
Model strukturirane refleksije su- pervizirane prakse		Vprašanja, ki pomagajo strukturirati refleksijo prakse, v zvezi s potekom, vsebino in metoda- mi supervizirane prakse, ozaveščanjem procesa učenja in komunikacijo v supervizirani prak- si. Uporabna so ob zaključku študijske prakse.
Vprašanja za re- fleksijo in evalva- cijo supervizirane prakse		Pripomoček vključuje vprašanja o različnih vidikih supervizirane prakse, s pomočjo katerih mentor in mentoriranec reflektirata in evalvirata prakso. Vprašanja udeleženca vodijo k raz- misleku o poteku prakse od začetka do konca. Vezana so na kriterije uspešne prakse, pogoje zanjo (podpora delodajalca, sodelavcev, finančno urejenost), pripravo in načrtovanje super- vizirane prakse, njen potek in iznosa, splošno oceno supervizirane prakse in načrte za pri- hodnji razvoj na področju mentoriranja. Pripomoček je uporaben ob zaključku supervizirane prakse, lahko tudi za vmesno evalvacijo.
Zaključevanje – kontrolna lista		Seznam kriterijev uspešnega zaključka mentorskega odnosa. Uporaben je ob zaključku men- torskega odnosa.

Pri izvajanju supervizirane prakse, ki je formalno urejena in po zaključku priznana s strani skrbnika sistema supervizirane prakse, je nujna oddaja sporazuma o mentoriranju supervizirane prakse na začetku supervizirane prakse in obrazcev za oceno kompetenc mentoriranca po njenem zaključku (za pridobitev certifikata *EuroPsy* mora mentoriranec oddati *EuroPsyjeva* obrazca B in C). Uporaba drugih pripomočkov, navedenih v tabeli 8, za izvajanje supervizirane prakse ni nujna, je pa priporočljiva. Prav tako mentorskemu paru ni treba uporabljati vseh navedenih pripomočkov, temveč med ponujenimi izbere tiste, za katere ocenjuje, da lahko koristno pripomorejo k razvoju mentorskega odnosa in spremljanju supervizirane prakse. Zelo priporočljivo je na primer, da mentor in mentoriranec reflektirata in evalvirata supervizirano prakso tudi v pisni obliki, ne le ustno, saj na tak način bolje ozavestita svoja doživljanja in razumevanja mentorskega procesa, razvoja kompetenc itd.

Razvoj spletne platforme

Pri izvajanju mentoriranja v obliki supervizije, kjer mentoriranci niso zaposleni v isti delovni organizaciji kot mentor, je zelo pomembno, da mentoriranci skrbno beležijo svoje aktivnosti. Čeprav se z mentorjem redno srečujejo (denimo za dve uri vsaka dva tedna), imajo za srečanja na voljo omejen čas. Zato je pomembno, da ima mentor možnost dobrega vpogleda v aktivnosti mentoriranca. Ob dobri dokumentaciji aktivnosti bo mentor lažje spremljal razvoj kompetenc mentoriranca in na koncu podal oceno usposobljenosti mentoriranca.

V projektu smo razvili spletno platformo, ki je bila namenjena povezovanju mentorskih parov, pa tudi povezovanju različnih deležnikov (mentorjev, mentorirancev, supervizorjev, projektne skupine). Do platforme so lahko dostopali samo registrirani uporabniki spletne strani projekta.

Vsak mentorski par je imel svoj zasebni forum, kamor je zapisoval refleksije srečanj, si izmenjeval gradivo, se dogovarjal za srečanja in drugo. Splošni forumi (za povezovanje različnih skupin) so bili odprti vsem uporabnikom platforme oz. vsem članom določene skupine.

Da lahko spremljamo, ali so mentorska srečanja redna in tečejo skladno z mentorskim sporazumom, mora imeti do določenega dela dokumentacije o poteku mentorskih srečanj dostop tudi skrbnik sistema. Skrbnik sistema mora imeti možnost spremljati vsaj datume zaporednih srečanj, zaželeno pa je, da ima vpogled tudi v ključno tematiko srečanja. V projektu SUPER PSIHOLOG smo predvideli, da bomo spremljali izvajanje supervizirane prakse tudi prek zapisov na spletni platformi, o uspešnosti izvajanja supervizirane prakse pa poročali nosilcu programa Norveškega finančnega mehanizma. Zaradi take zaveze so imeli določeni člani projektne skupine vpogled v zasebne forume. Sproti so beležili datume in število srečanj mentorja in mentoriranca. S tem smo na začetku projekta seznanili udeležence.

Dokumentiranje mentorskih srečanj

Mentorska srečanja so mentorski pari dokumentirali skozi redne zapise na spletni platformi, ki so v naslovu vključevali zaporedno številko srečanja, datum in (neobvezno) glavno temo srečanja. V besedilu zapisa so napisali refleksijo srečanja, ki je vključevala tudi bolj razdelano vsebino srečanja, ter običajno tudi dogovore do naslednjega srečanja. Nekateri pari so se odločili samo za vnos kratkih poročil o srečanju na platformo in so si refleksije izmenjevali prek e-pošte. Večina mentorskih parov je vodila tudi lastne, zasebne evidence, nekateri v obliki tabel, kamor so beležili vsebino srečanja in kompetence, ki jih je mentoriranec razvijal na srečanju, drugi so refleksije zapisovali na papir in jih shranjevali za lastno uporabo.

Podpora mentorskemu paru

Podpore mentorskim parom je osebno, preko telefona in e-pošte večinoma nudila koordinatorica projekta, udeleženi pa so se obračali tudi na vodjo projekta in druge zaposlene pri nosilcu projekta. Večina vprašanj se je nanašala na organizacijske vidike izvajanja supervizirane prakse (izdelavo potnih nalogov, rezervacije prostora ipd.), nekaj je bilo vsebinskih vprašanj (dileme glede področja dela ali zaradi menjave zaposlitve začetnika), preostala vprašanja so se nanašala na zahtevano dokumentacijo med izvajanjem supervizirane prakse in ob njenem zaključku ali pa so bila vezana na druge vidike sodelovanja pri projektu.

Pri zagotavljanju podpore mentorskim parom je treba izpostaviti predvsem pomen dosegljivosti kontaktne osebe, da lahko vključenim v sistem zagotovi potrebne informacije, ažurnosti pri odgovarjanju na vprašanja udeležениh in fleksibilnost pri zagotavljanju rešitev (ustrezne prilagoditve procesa supervizirane prakse zaradi konteksta).

Spremljanje izvajanja mentoriranja

Za spremljanje izvajanja mentoriranja smo na začetku projekta razvili obrazec, kamor je izvajalec pri skrbniku sistema supervizirane prakse sproti vnašal datume srečanj, ki so jih mentorski pari (mentor in psiholog začetnik) dokumentirali na spletni platformi. Tistim, ki pri vnašanju niso bili ažurni, smo pošiljali mesečne opomnike za vnos srečanj. V večini primerov se je takšno postopanje izkazalo za dovolj učinkovito, v nasprotnih primerih smo poslali še dodatne opomnike z obrazložitvijo pomembnosti vnašanja za potrebe spremljanja izvajanja supervizirane prakse (v projektu SUPER PSIHOLOG pa tudi za potrebe poročanja nosilcu programa projekta).

Izziv pri sprotnem dokumentiranju mentorskih srečanj je bila predvsem nemotiviranost nekaterih udeležencev za vnašanje podatkov na spletno platformo, ki se jim je zdela nepotrebna ali pa so imeli pomisleke glede varnosti zasebnih pogovorov mentorskega para prek platforme. Prve smo za vpisovanje motivirali z motivacijskimi

nagovori in obrazložitvami, drugim pa smo pojasnili, kako deluje sama platforma, kdo ima pregled nad njo, hkrati pa smo se z nekaterimi dogovorili tudi, da zadostuje, če namesto osebnih refleksij objavljajo zgolj kratka poročila s srečanj.

Poročanje mentorskega para ob zaključku supervizirane prakse

Končno poročilo skrbniku sistema o supervizirani praksi, na osnovi katerega smo presojali o uspešnosti supervizirane prakse, je vključevalo:

1. *EuroPsyjev* obrazec C. Obrazec je praviloma izpolnil mentoriranec, ki je s tem podal samooceno svojih kompetenc. Mentor je s podpisom na ta obrazec izrazil strinjanje z mentorirančevimi samoocenami posameznih kompetenc. V primeru, da je imel mentor drugačno mnenje od mentoriranca in se v ocenah nista mogla uskladiti, je mentor ločeno izpolnil obrazec C v točkah, kjer je bila njegova ocena drugačna od mentorirančeve samoocene.
2. *EuroPsyjev* obrazec B. Obrazec je izpolnil in podpisal mentor.

Za namene presojanja o usposobljenosti mentorja za vodenje supervizirane prakse in evalvacije vzpostavljenega sistema supervizirane prakse v okviru projekta SUPER PSIHOLOG so mentoriranci in mentorji oddali še:

3. mentorirančevo končno refleksijo in evalvacijo supervizirane prakse – pripravili smo poseben obrazec, na katerega smo vključili vprašanja iz pripomočka *Vprašanja za refleksijo in evalvacijo supervizirane prakse*, smiselno združena v sklope, na katera so mentoriranci lahko odgovarjali bolj celostno;
4. izpolnjen posebej za namene evalvacije aktivnosti v projektu razvit vprašalnik za evalvacijo supervizirane prakse; vprašalnik je izpolnil mentor, postavke v vprašalniku so približno sledile strukturi specifičnega dela *Sporazuma o mentoriranju supervizirane prakse*; odgovori mentorjev na dodana vprašanja o izvedbi supervizirane prakse so nam pomagali oblikovati smernice za izvajanje supervizirane prakse v prihodnje;
5. mentorirančevo oceno mentorjevih kompetenc mentoriranja, pri čemer so začetniki izpolnili krajšo verzijo pripomočka *Kompetence mentorja*, prilagojene za mentorirance;
6. mentorjevo samooceno mentorskih kompetenc.

Mentoriranci so sodelovali tudi v evalvacijski raziskavi, ki jo bomo opisali v poglavju *Evalvacija supervizirane prakse II: Primerjava učinkovitosti supervizirane prakse z drugimi oblikami usposabljanja psihologov začetnikov*.

V okviru študijske prakse so študentje zapisovali dnevne ali tedenske daljše refleksije, ki so jih ob zaključku prakse v obliki poročila oddali nosilcu projekta skupaj s splošnim opisom poteka študijske prakse, oceno mentorjevih kompetenc (izpolnjen pripomoček *Ocena mentorja*) in oceno mentorirančevih kompetenc. Mentor je dodal še svoje poročilo, ki je vključevalo načrt študijske prakse, pregled razvoja

mentorirančevih kompetenc, mentorjeve refleksije, etične dileme, ki so se pojavile med prakso, in predloge za izboljšavo študijske prakse. Poročili mentorja in mentoriranca smo v projektu uporabili za pregled mentorjevega razvoja na področju mentoriranja in oceno njegove usposobljenosti za mentoriranje, pa tudi za evalvacijo modula 1 programa usposabljanja mentorjev in nenazadnje projektnih aktivnosti. Rezultate evalvacije študijske prakse bomo v tej knjigi opisali v poglavju *Evalvacija študijske prakse*.

V projektu smo zato, ker smo preverjali učinkovitost vzpostavljenega sistema supervizirane prakse (programa usposabljanja mentorjev supervizirane prakse in izvajanja supervizirane prakse) in usposobljenost mentorjev za mentoriranje supervizirane prakse, od mentorjev in mentorirancev zbrali veliko različnih informacij. Pri običajnem izvajanju supervizirane prakse bi verjetno želeli mentorske pare obremenjevati s pripravljanjem poročil o izvedeni supervizirani praksi le v tolikšni meri, kolikor je nujno potrebno. Treba pa je razmisliti, ali je zgolj oddaja predpisanih obrazcev, na katerih mentor oceni, kakšna je raven razvitosti posameznih kompetenc mentoriranca po zaključku supervizirane prakse, dovolj in ali s tem dosežemo vse cilje supervizirane prakse. Refleksija in evalvacija izvedbe supervizirane prakse, razmislek, kaj je z mentoriranjem pridobil mentor, pregled, kaj je šlo dobro in kje so se pojavljale težave, ter predlogi sprememb sistema lahko prispevajo k strokovnemu razvoju mentorja, k večji kakovosti prihodnjega mentoriranja in k izboljšanju sistema supervizirane prakse. Na osnovi takih informacij, če so zapisane v kratkem poročilu in oddane skrbniku sistema supervizirane prakse, lahko potegnemo uporabne zaključke o delovanju sistema in lahko koristijo vsem vključenim: mentorirancem, mentorjem in skrbniku sistema.